

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Tarih: 10.07.2024
Sayı: 515

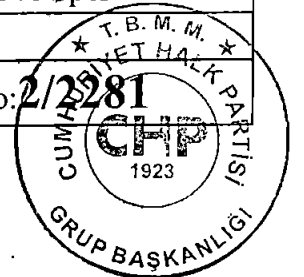
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi
ve gerekçesi ilişikte sunulmuştur. Gereğini saygılarımla arz ederim 12/07/2024

Prof. Dr. Yılmaz Tuzen
İmza Milletvekili

Prof. Dr. Kayıhan PALA
Bursa Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor
Esas Komisyon	İçişleri
Tarih: 12-7-2024	Esas No: 2/2281

T B M M KANUNLAR VE KARARLAR BSK.LİGİ
10 Temmuz 2024
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
10 Temmuz 2024
No: 1457/34

GENEL GEREKÇE

15 Temmuz 2016'da yaşanan darbe girişiminin ardından, 21 Temmuz 2016'da Bakanlar Kurulu kararıyla ilan edilen olağanüstü hal¹ yedi kez uzatılarak 19 Temmuz 2018 tarihine kadar yürürlükte kalmıştır. OHAL KHK'lerine ekli listelerle, hiçbir yargılama yapılmaksızın ve disiplin hukuku işletilmeksizin, 129.612 kamu çalışanı, "terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu" gerekçesiyle ömür boyu kamu hizmetinden ihraç edilmiştir.

OHAL'in resmen sona erdiği Temmuz 2018'de Hükümet, terör örgütlerine üye veya bunlarla iltisaklı ya da irtibatlı olduğuna karar verilen kamu görevlilerini kamu görevinden ihraç etme yetkisi de dahil olmak üzere, olağanüstü hal yetkilerini uzatan 7145 sayılı Kanun'u Meclis'ten geçirmiştir.² Bu Kanun'un 26. maddesi ile 27.6.1989 tarihli 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye eklenen geçici 35. madde, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç yıl süreyle, kamu personeli, memur ve işçi statüsünde çalışanlar da dahil olmak üzere personelin, çalıştığı kurumun bağlı olduğu Bakanlık kararıyla; yüksek öğretimde görevli personel için Yüksek Öğretim Kurulu kararıyla; bakanlığa bağlı bir kurumda çalışmayanlar için ise atamaya yetkili amir kararıyla bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemek üzere kamu görevinden ihraç edilebilmesini mümkün kılmıştır. Geçici 35. maddenin uygulaması, sona erdiği 31 Temmuz 2021 tarihinde TBMM tarafından bir yıl süreyle uzatılmış ve bu madde temelinde de sayısı binleri bulan kamu görevlisi görevden ihraç edilmiştir. Anayasal haklar ve memur disiplin hukukunun içerdiği usul güvenceleri işlevsiz kılınarak 2016-2022 yılları arasında on binlerce kamu görevlisi ve öğretim elemanı, savunma hakkı başta olmak üzere adil yargılanma güvenceleri hiçe sayılarak, bir daha kamu görevinde istihdam edilmemek üzere ihraç edilmiştir. Bu kişilerin sadece hayat boyu kamu hizmetinde çalışmalarına yasak getirilmemiş, aynı zamanda hiçbir yargılama yapılmaksızın pasaportlarına el koyularak, yurtiçi ya da yurtdışında mesleklerini icra etme hakları ve öğretim elemanları bakımından, davet edildikleri akademik etkinliklere katılma ve yurt içinde ve yurt dışında akademik ilerleme hakları da ellerinden tamamen alınmıştır. Kamu görevlileri ihraç işlemine bağlı olarak terörle ilişkilendirilerek damgalanmış, pasaportları iptal edilmiş, vakıf üniversitelerinde ve dershanelerde çalışmaları ve doçentlik başvurusu yapmaları engellenmiş; bazı meslek grupları için, örneğin hukukçular için, avukatlık, noterlik, bilirkişilik gibi alanlarda da mesleklerini icra etmeleri engellenmiştir. KHK ile kamu görevinden ihracı daha da ağırlaştıran bu sonuçlardan biri olan pasaportların iptaline karşı bir başvuru yolunun açılması ancak 24 Ekim 2019 tarihinden itibaren³; ihraç edilen kişilerin eşlerinin pasaportlarındaki iptal şerhlerinin kaldırılmasına ilişkin bir başvuru yolu açılması ise ancak 31 Ekim 2019 tarihinden⁴ itibaren söz konusu olmuştur. İhraç edilen kamu görevlilerinin Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtlarına, bir başka işte çalışmalarını engellemek amacıyla "KHK ile ihraç" ibaresi koyulmuştur. Öğretim elemanlarının vakıf üniversitelerinde çalışmalarına ilişkin engel Yüksek Öğretim Kurulu tarafından; doçentlik başvurusu yapmaları için engellerin kaldırılması için yaptıkları başvurular ise Üniversitelerarası Kurul tarafından reddedilmiştir.

İhraçların dayanağı olarak ilan edilen "terör örgütlerine iltisaklı" olma suçlaması ise hem ihraç edilen kamu görevlilerinin hem de ailelerinin değersizleştirme, aşağılama, yok sayma şeklindeki toplumsal ve kurumsal pratiklerle yürütülen sistematik bir ayrımcılığa maruz kalmalarına yol açmıştır.

OHAL KHK'leri, tüm kamu görevlileri açısından olduğu gibi yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim elemanları ve diğer kamu görevlileri için de etkileri yıllar boyunca süren ağır insan hakları ihlallerine yol açmıştır. Bir bütün olarak ihraç ve ona bağlı olarak uygulanan tedbirler,

¹ Bkz. Anayasanın 120 nci Maddesi ile 2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanununun 3 üncü Maddesinin Birinci Fıkrasının (b) Bendine Göre, Ülke Genelinde 21/7/2016 Perşembe Günü Saat 01.00'dan İtibaren Doksan Gün Süreyle Olağanüstü Hal İlan Edilmesi Hakkında Karar, R.G. Tarih-Sayı: 21.7.2016/ 29777.

² Bkz.: Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun No. 7145/R.G. Tarih-Sayı: 31.7.2018/30495.

³ Bkz. 24 Ekim 2019 tarihli ve 30928 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 7188 sayılı Kanun ile 5682 sayılı Pasaport Kanununa eklenen Ek 7. Madde.

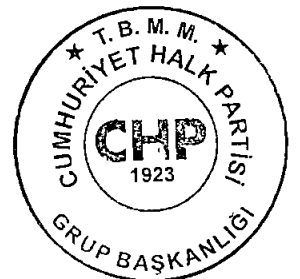
⁴ AYM kararı için bkz. E. 2016/205, K. 2019/63, KT: 24.07.2019, R.G. Tarih – Sayı: 31/10/2019

temel sosyal, politik ve ekonomik hakların kullanılması üzerinde yarattığı ağır sınırlamalarla ve yol açtığı süregiden hak mahrumiyetleriyle bir ceza ve yargısız infaz niteliği taşımaktadır.

Bu tedbirleri içeren Olağanüstü hal KHK'lerine karşı iç hukukta başvurulabilecek hukuk yolları da uzun bir süre boyunca kapalı kalmıştır. İhraç işlemlerinin hukuka uygunluğunun denetlenmesi için 23 Ocak 2017 tarihinde 685 sayılı KHK ile OHAL tedbirlerine maruz kalan gerçek ve tüzel kişilerin başvurabileceği tek merci olarak, OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu (OHAL Komisyonu) kurulmuştur. OHAL Komisyonunun ihraç tedbirlerini sonuca bağlaması üç ila beş yıl sürmüştür. OHAL Komisyonu 17 Temmuz 2017 tarihinde başvuruları kabul etmeye, 22 Aralık 2017 tarihinde ise karar verme sürecine başlamıştır. Yaklaşık 6 sene görev yapan ve görev süresi 22 Ocak 2023'te sona eren OHAL Komisyonu, başvuruların 17.960'ında kabul, 109.332'sinde ret kararı vermiştir. Kamu görevinden ihraç edilenler böylece ortalama 4 yıl boyunca yargı yoluna başvuramamıştır.

Komisyon'un ret kararlarına karşı Ankara idare mahkemeleri önünde yapılan itirazların sonuçlandırılması da ortalama 2-3 yıl sürmüştür. Yıllar süren hukuki sürecin sonunda görevine iade edilen öğretim elemanları ve yükseköğretim kurumlarında görev yapan diğer kamu görevlilerinin aradan geçen yıllarda uğradıkları hak mahrumiyetleri bu sebeple daha da katmerlenmiştir. Göreve iade edilen yükseköğretimde görevli kamu görevlileri ise, göreve iade edildikleri zaman, özlük ve sosyal hakları bakımından göreve devam etmiş meslektaşlarına göre önemli ölçüde dezavantajlı bir konumda kalmıştır. Bu kanun teklifi, kamu görevinden hukuka aykırı biçimde ihraç edildiği OHAL Komisyonu ya da idare mahkemesi tarafından tespit edilmiş olan yükseköğretimde kurumlarında görev yapan öğretim elemanları ve diğer kamu görevlilerinin, göreve döndüklerinde, OHAL tedbirleri nedeniyle uğradıkları yıllara yayılan ağır hak kayıplarını ve mahrumiyetleri telafi etmeyi amaçlamaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1

Anayasa'nın 121 (3) maddesi, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kuruluna ancak "olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda" ve "olağanüstü hal süresince" KHK çıkarma yetkisi vermektedir. OHAL tedbirlerinin ve düzenlemelerinin kural olarak olağanüstü hal süresiyle sınırlı olması esastır; olağanüstü hal kalktıktan sonra bu düzenlemelerin de kendiliğinden uygulamadan kalkması gerekir; zira bu noktadan itibaren olağanüstü hal ilanına yol açan sebeplerin varlığını sürdürdüğünden bahsetmek imkânsızdır. Olağanüstü halde uygulanacak bir tedbirin sebep ve amacı ancak olağanüstü hale yol açan tehlikenin bertaraf edilmesi olabilir. Tedbirlerin amacı, olağanüstü hale neden olan olayları gidermek ve tekrar en kısa sürede "olağan hale" dönme olmalıdır.

Olağanüstü dönemlerde insan haklarının askıya alınması sınırsız bir yetki olmayıp Anayasa'nın 15. ve AİHS'in 15. maddesinde bu yetkinin hangi kriterler çerçevesinde kullanılabileceği açıkça düzenlenmiştir. AİHM'in OHAL'de temel bir hakkın askıya alınmasını, durumun kesinlikle gerektirdiği ölçü kavramı temelinde, katı ve kesin bir kriterle bağladığı görülmektedir. AİHM, OHAL'de kısıtlanabilecek hakların koşulsuz ve ölçüsüz kısıtlanmasını kabul etmemekte; sınırlamaların ölçülü olması ve sürekli olmaması gereğini vurgulamaktadır.

Şu durumda bir darbe teşebbüsü sonrasında uygulanacak kamu hizmetinden çıkarma yaptırımının amacı ancak olağanüstü hale yol açan tehlikenin bertaraf edilmesi olabilir. Oysa 15 Temmuz 2016'dan sonra uygulanan KHK ile kamu hizmetinden çıkarma yaptırımı ve buna bağlı ekonomik, siyasal ve sosyal haklardan mahrumiyet süresiz ve sürekli bir nitelik taşımaktadır. Adeta "sivil ölüm" sonucu doğuran bu denli geniş kapsamlı ve ölçüsüz bir müdahale, bireylerin haklarının özüne dokunmakta ve bu yönüyle Anayasa'nın 13. maddesine de aykırıdır.

AİHM, kamu hizmetine giriş hakkından yasaklılıkla ilgili önüne gelen başvurularda, zaman bakımından kamu hizmetinden yasaklanma işleminin söz konusu tehlike ile arasında bağlantı olması gerektiğini vurgulamakta ve tehlikenin kalkmasından sonra, yasaklılığın devam etmesinin ölçülü olmadığını vurgulamaktadır. Süreklilik taşıyan bir yasaklılık demokratik bir toplumda gereklilik ilkesiyle açıklanamaz. (Adamsons/Letonya, no. 3669/03, 24.06.2008, § 116).

MADDE 2

Kamu görevlilerinin görevden hukuka aykırı biçimde ihraç edildikleri yargı kararıyla tespit edildiğinde, idari işlemin iptali, işlem hiç yapılmamış olsaydı hukuki durum ne olacaksa idarenin buna göre davranmasını gerektirir. Danıştay'ın yerleşik içtihadına göre, iptal kararı hukuken sakat idari işlemi geriye yürütür biçimde ortadan kaldırır ve hukuka aykırı işlem yapılmasından önceki duruma dönlür." (Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu 30.9.1994 gün ve E. 1993/247, K. 1994/559). Göreve iade durumunda, eski hâle getirme (*restitutio in integrum*) ilkesi gereğince, hukuka aykırı işlem tesis edilmemiş olsaydı bugün hangi durumda olacak idiyse, kamu görevlisinin hukuki, mali ve özlük durumunun ona mümkün olduğunca en yakın konuma getirilmesi esastır. Anayasa Mahkemesi de, bir kamu görevlisinin hukuka aykırı bir şekilde görevinden uzaklaştırılması durumunda, mali hakları bakımından mülkiyet hakkının ihlal edileceğini ve bu hukuka aykırı müdahalenin sonlandırılması için yapılması gerekenin, bu müdahale hiç gerçekleşmese idi kişi ne şekilde gelir elde edecektiye, o mali hakların kendisine iptal kararı sonrası ödenmesi olduğuna karar vermiştir. (Narin Nihal Parlak, B. No: 2019/16487, 3/3/2022, § 39).

Kamu görevinden ihraç edildikten yıllar sonra görevine dönen yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim elemanları ve diğer kamu görevlilerinin sadece mülkiyet hakları değil; eğitim hakkı, akademik yükselme hakkı, özlük ve diğer sosyal hakları da hakkaniyete aykırı biçimde ihlal edilmiştir. Bu hükmün amacı, görevinden haksızca ihraç edildiği tescil edilen ve görevine geri dönen yükseköğretim kurumlarında görevli öğretim elemanlarının ve diğer kamu görevlilerinin, aradan geçen zamanda, özlük ve sosyal hakları bakımından meslektaşlarına göre onları önemli ölçüde dezavantajlı kılan hak mahrumiyetlerini telafi etmektir.

YÜKSEKÖĞRETİM KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 47- Yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim elemanları ve diğer kamu görevlileri ile ilgili olarak olağanüstü hal dönemlerinde alınan önlemler, olağanüstü hal sona erdikten sonra da geçerli olacak biçimde uygulanamaz.”

MADDE 2- 2547 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 85– 25/10/1983 tarihli ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ülke genelinde ilan edilen olağanüstü halin yürürlüğe girdiği 21/7/2016 tarihinden olağanüstü halin kalktığı 18/7/2018 tarihine kadar kamu göreviyle ilişkisi kesilip haklarında ceza soruşturması başlatılmamış olan veya başlatılmış olup da hakkında takipsizlik ya da beraat kararı verilmiş olan öğretim elemanları ve diğer kamu görevlileri, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, ilişkileri kesildiği son yükseköğretim kurumuna başvurmaları halinde kadro şartı ve başkaca koşul aranmaksızın son görevlerine dönerler.

İlişğinin kesildiği son yükseköğretim kurumu dışında başka bir yükseköğretim kurumunda göreve başlamak isteyenler ise en fazla 3 tercih yaparak tercihlerini Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı’na bildirir ve tercihlerinden birinde göreve başlatılır.

İlişğisi kesildikten sonra, görevden uzak kaldığı dönemde başka bir işte çalışmış olsa dahi göreve iade edilen öğretim elemanları ve diğer kamu görevlilerine, ilişğinin kesildiği sürede yoksun kaldığı döner sermaye gelirleri, sendika aidatları, TÜBİTAK vb. proje gelirleri, ek ders ücreti, dil tazminatı, 2914 Sayılı Kanunun Ek 4. Maddesi uyarınca akademik teşvik ödeneği de dahil olmak üzere tüm mali hakları, ayrıca bir karar gerekmeksizin göreve başladığı ay içerisinde yasal faizi ile birlikte ve enflasyondan kaynaklanan fark, Türkiye İstatistik Kurumu resmi verilerine göre belirlenen tüketici fiyat endeksleri temelinde telafi edilerek ödenir. Kamu hizmetinden kaynaklı gerçekleşen özlük hakediş hesapları, ilişğinin kesildiği tarihten itibaren hesaplanır. Göreve başlayan öğretim elemanları ve diğer kamu görevlilerine lojman ve benzeri sosyal hakların kullanımında öncelik tanınır.

Kamu göreviyle ilişğisi kesilen öğretim elemanları hakkında, görevlerine başladıklarında akademik telafi esasları uygulanır. Bu kapsamda, göreve iade edilen öğretim elemanına, göreve başladığı tarihten itibaren altı yıl boyunca, ihraç edildiği tarihte geçerli olan atama ve yükseltme kriterleri uygulanır. Öğretim elemanları göreve başladıktan sonra altı yıl boyunca yeniden atama kriterlerine tabi kılınamazlar.

Kamu göreviyle ilişğisi kesildiği sırada lisansüstü eğitime devam eden öğretim elemanı, görevine döndüğünde kadrosuyla ilgili lisansüstü eğitimini tamamlayamamışsa, lisansüstü eğitime ilişkin kanuni azami süre, görevine döndüğü tarihten itibaren yeniden başlatılacak şekilde uygulanır. Kadrosuyla ilgili lisansüstü eğitimini tamamladıktan sonra görevine dönen öğretim elemanı, hak ettiği kadroda başkaca şart aranmaksızın görevine başlatılır.

Olağanüstü hal döneminde uygulanan tedbirler nedeniyle istifa eden ya da emekli olanlar, talep etmeleri durumunda son görevlerine başlatılırlar.”

MADDE 3- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

